

Atış Poligonundan Arenaya

Uğur KAVAS*

Ankara, Türkiye Cumhuriyeti'nin başkenti olduktan sonra yoğun bir imarlaşma içine girdi. O zamana kadar, Anadolu'nun unutulmuş bozkır kenti olan Ankara, yeni imar planları ile çehresini değiştirmeye, devlet daireleri, oteller, okullar, hastaneler, elçilik binaları ile ardı ardına donanmaya başladı.

20'li yıllarda; Ankara Palas, 2. Meclis Binası, Sayıştay binası, Lozan Oteli, Belvü Palas, Postane binası, Tekel Başmüdürlüğü, Osmanlı Bankası, Ziraat Bankası, Evkaf Apartmanları, İş Bankası, ikiz okullar, Musiki Muallim Mektebi, Ticaret Lisesi, Türk Ocağı, Etnoğrafya Müzesi, Kızılay Binası, Genel Kurmay, Almanya Büyükelçiliği...

30'lu yıllarda; Ankara Radyosu, Zübeyde Hanım Kız Enstitüsü, Hıfzıssıhha, 19 Mayıs Stadyumu, hipodrom, Atış Poligonu, Çubuk Barajı, Ankara Kız Lisesi, Numune Hastanesi, Gazi Lisesi, Emlak Kredi Bankası, Merkez Bankası, Sümerbank, Cumhurbaşkanlığı Köşkü, TBMM, Bakanlıklar, Su süzgeci, Irak, İsviçre ve Avusturya elçilikleri...

Önce Löcher planı, sonra Jansen planı ve daha sonra gelen başka planlar kentin görüntüsünü değiştirdi. Yukarıda adları geçen binaların bazılarının yerinde yeller esiyor. Bahçesinde serin gazozların içildiği güzelim Kızılay Binası, Belvü Palas, ihtişamlı yapısıyla Büyük Postane, Lozan Oteli ve Atış Poligonu artık yok. Gençlik Parkı'nın nostaljisi albümlerdeki fotoğraflarda kaldı. Uygulanan planlar şehrin kimliğini değiştirdi. Gökkuşacağı projesi, örümcek ağı gibi şehri saran alt-üst geçitler ve köprüler estetikten uzak bir tablo koyuyor kentlinin önüne.

Sararmış fotoğraflarda kalan Ankara güzelliklerinden birisi de daha önce belirttiğimiz gibi Atış Poligonu. Atış poligonu, hipodromun ve 19 Mayıs Stadyumu'nun olduğu spor kompleksinin içinde yer alıyordu.

30'lu yılların Ankara'sında at yarışları popüler olmaya başlamıştı. At-

*Ankara sevdalısı.

ların çoğu yerli yetiştiricilik istenilen düzeyde olmadığı için dışarıdan getiriliyordu. Fransa Cumhurbaşkanı Gaston Doumergue, Atatürk'e, Aigretta adlı bir safkan armağan etmişti. İsmet İnönü'nün Olga, Fevzi Çakmak'ın ise Cap Gris Nez adlı tayları vardı.

Başta Atatürk olmak üzere o dönemin ileri gelenleri at yarışlarına düzenli olarak gider, atlarla ilgilenirlerdi. O dönemin at yarışları Baruthane adı verilen yerde yapılıyordu ve Atatürk'ün yarışlara geldiği zamanlarda ise burası bir bayram yeri haline dönüyordu.

At yarışları popüler olunca Ankara'ya bir hipodrom yapmak da kaçınılmaz oldu. Ayrıca yapılacak hipodromda kimi bayramlarda geçit törenleri de tasarlanıyordu. Çünkü o zamana kadar bu tür gösteriler Ulus Meydanı ya da ona açılan caddelerin birinde yapılıyordu. Atatürk 1934 yılında İsmet İnönü'ye hipodrom yapma fikrini açtı ve İnönü bu görevi Vilayet Hususi İdaresi'ne verdi. Düzenlenen uluslararası bir yarışmada Paola Viotti Viola'nın projesi birinci oldu. Violi ülkemize davet edildi.

O zamanki adıyla Ankara İdare Heyeti'nin 1 Mayıs 1934 tarihli kararıyla, mülkiyeti Atatürk'e ait olan Orman Çiftliği arazisininin, Ankara Stadyumu ve hipodromu sahasına rastlayan 13.760 metrekaarelik bölümünün, kamu yararı görülerek istimlakine karar verildi. Bu istimlak kararına karşılık olarak 21 Haziran 1934 tarih ve 79/934 sayılı verile emriyle Atatürk'e ait İş Bankası'ndaki 1451 numaralı hesaba, Ankara Özel İdaresi tarafından 41.280 lira yatırılmış ve arazi 31 Temmuz 1934 gün ve 123/129 numaralı yevmiye ile Özel İdare adına tescil edilmişti (Evren: 1998, 266-267).

Bu işlemden sonra inşaata başlandı. Daha sonra alanlar genişledi ve kamulaştırmalar yapıldı. Yapı grubu, kapalı ve açık tribünleri, soyunma odalarıyla birlikte bir atletizm stadyumunu, at yarışları ve askeri yürüyüşler için bir hipodromu, velodromu, rugby, futbol, basketbol gibi takım sporları için antrenman sahalarını, tenis kortlarını, jimnastik salonunu, 33 ve 66 metre uzunluğunda iki havuzu, sporcu ve kulüp binalarını, ilk yardım ünitesini, bir kuleyi, *atış poligonunu*, alanın genel peyzajını ve seyirciler için düzenlenmiş olan açık alanları içeriyordu. Ancak, o dönemin gazeteleri tarandığında *atış poligonu* inşaatından pek bahsedilmiyor. Çoğunlukla hipodrom ve stadyum haberleri göze çarpıyor. İnşaat eksiltme usulüne göre 1.377.528 lira 92 kuruşa Yaman Kolektif Şirketi'ne ihale edildi. Statik ve mimari tasarım Paolo Vietti-Viola ve Ladislav Kovacs'a aitti.

İlk önce 5 Nisan 1936'da atış poligonu açıldı. 6 Nisan 1936 tarihli *Ulus* gazetesinde şunlar yazmakta:

Altı Yerde Merkez Atış Yerleri Açıldı

Dün memleketin altı yerinde, Ankara, Balıkesir, Edirne, İzmir, İstanbul ve Kayseri'de 'merkez atış yerleri' açıldı ve atıcılık federasyonu bu suretle memleketimiz için çok faydalı bir eserin temelini atmış oldu.

Ankara'da, dün sabah, saat onda, stadyumdaki atış poligonunda yapılan açılma töreni çok samimi oldu. Federasyonun daveti üzerine bu mutlu törene

ULUS

ON YEDİNCİ YIL NO: 5275 ADIMIZ, ANDIMIZDIR

Dış bakanımızın Belgradda söyledikleri

Dr. T. R. Aras, Avula ajansına Yugoslavyadaki temasları Avusturya ve Bulgaristanın vaziyeti ile Avrupa sulhü hakkındaki düşüncelerini anlattı

Belgrad, 6 (A.A.) — Avula Ajansı bildiği üzere Türkiye Dış İşleri Bakanı Doktor Tevfik Rıfika Aras dün sabah Paris Press Foto tarafından kabul edilmiştir sonra Başbakan Stoyadinov'ün terfisi ile aynı bir görüşme yapmıştır. Bu görüşme sonunda Doktor Tevfik Rıfika Aras Avula ajansını muhteremlerinden birisini kabul ettiğünde bulunarak kendisine bilhassa demiştir ki:

B. Stoyadinov'le görüşmeler:

— Belgrad'daki dostların arasında daima aynı revk ile bulunuyorum. B. Stoyadinov'ün istemini olarak Balkan antantını ve bilhassa iki memleketi alakalan dıran ve günün büyük Avrupa meclislerine temas eden işler hakkında fikir teati etmek kendim için her defasında mesud bir haldedir. Bu hususta ancak günün tekrar edebiliyorum ki, bu fikir teatileri dış düşüncelerimiz arasındaki meclisler beraahetliği bir kerre daha teyit etmiştir. Bu bizim için hiç bir şüphesiz teyit etmez.

Avusturya'nın vaziyeti:

Avusturya'nın son hareketi hakkındaki bir suale Doktor Tevfik Rıfika Aras şu cevabı vermiştir:

— Küçük antant bu hususlarda bir vaziyet almışlığı selâhiyetindedir, fakat küçük antanta mevzuatı bir büyük teyit eden Balkan antantı, küçük antantın faaliyet ve teşebbüsleri için büyük bir sempati ile takip etmektedir. Küçük antantın iki aşısı bizim birliğimizdenidir. Üçüncü aşısı ise birçok bakımdan mütefakkerimizin mütefakkeridir.

Dünkü açılış

Altı yerde merkez atış yerleri açıldı

Ankaradaki açılma töreninde büyüklerimiz bulundu, federasyon başkanı bir söylev verdi

Bulgaristan'ın vaziyeti:

Sulh anlaşmalarının askeri maddeleri hakkında Bulgaristan'ın alabileceği vaziyet hakkında suale de Doktor Aras şu tarafa mukabele etmiştir:

— Dışişlerin dışıya alakalı konularını daha önceden haberdar etmiş olduğumuz Soğuk hükümetinin bu tarafa bir teşebbüs bulunmak niyetinde olduğunu sanmıyorum. Çünkü kendileriyle doğrudan doğruya müzakereleri istemeyenler olmak en istidat arzusuna nezaket icabidir. Bu tarafa hareket, alskadere kendi teyit müdafaa için göstereceği sebeplerin kuvvetlerinden bir şey haybetirmez. Fakat diğer konularıyla olan dostluğa kıymet veriyoruz bu tarafa hareket bir tarafa bırakılmıyacak bir mecburiyettir.

Avrupa Sulhü:

Doktor Tevfik Rıfika Aras bey-

(Sana 2. sayfa)

Maria Müller Ankarada

İlk konserini dün Alman elçiliğinde büyük bir muvaffakiyetle verdi

Türkiye'de konser vermek üzere almış büyük elçiliği tarafından davet edilen Berlin devlet

Yalnız almışların değil, dün ya kadın sanatçılarının sırasıyla "derinden biri olan Maria Müller'in ilk konserinde Hüseyin Veli-

(Sana 2. sayfa)

Atış poligonunun açılışından önce tanzimlenen: Bey Şükrü Koçak konuşuyor. — B. Recep Peker poligonu gelip yer. — Davetliler poligonu kapandı.

Dün mütefakkerinin adı altında, Ankara, Bulgaristan, Estonya, Yunanistan ve Karadağ, (ünkarlar atış yerleri) açılış ve atışlık federasyonu bu şekilde meclislerimizin için çok teşebbüsün teyitini almış oldu.

Ankarada, dün sabah saat yedi, yediyençik atış poligonunda açılış

açılış töreni çok meclis oldu. Federasyonu davet edenler bu meclisler, tüm meclislerimizin meclisleridir. Tümü ve güncel bakımları B. Şükrü Koçak, Ali Rıza Tarhan ve bey C. H. P. genel sekreteri B. Recep Peker olduğu halde bütün meclislerimizi davet etti.

(Sana 2. sayfa)

büyüklerimiz şeref vermişlerdi. Tüze ve gümrük bakanları Şükrü Saraçoğlu, Ali Rânâ Tarhan ve başta C.H.P. genel sekreteri Recep Peker olduğu halde bütün genyon kurul üyeleri, genel kurmay ikinci başkanı korgeneral Asım Gündüz, Talim ve Terbiye Dairesi başkanı tümgeneral Burhaneddin, tümen komutanı tümgeneral Kemal Gökçe, bir çok sayıllarımız, C.H.P Ankara ilyön kurul üyeleri ve idman ittifakıyla atıcılık federasyonu başkanı ve üyeleri, gazeteciler, atıcılık dersi alacak gençler törende bulundular.

İlk önce, atıcılık federasyonu ve Ankara mntıkası başkanı Erzurum sayılları Şükrü Koçak şu söylevi verdi:

“Arkadaşlar,

Bugün burada bir araya gelişimizin sebebi Ankara bölgesinin çalışma yerini açtığı yeni bir sporun, Türk çocuğunun, cumhuriyetin seçkin çocuklarının en çok seveceği, benimseyeceği atıcılık sporunun başlangıcını kutlamaktır. Bugünkü bu tören ulusa sevinç, gençliğe enerji, memlekette fayda getiren önemli bir işin törenidir. Bu sevinçli günümüze iştirak lûtfunu esirgemeyen sizlere Ankara bölgesi ve atıcılık federasyonu adına yürekten teşekkürlerimi sunarım.

Arkadaşlarım,

*Atış Poligobu binasının inşaatı bitmiş, arkada İstasyon'la ilgili binalar görülmekte.
(BYEGM Arşivinden)*

Bugünün savaş tekniği eski devirlere nazaran çok güçleşmiştir. Saldırım ve korum vasıtalarının çeşitlenmesi, tekemmül etmesi, bu zorluğu fazlasıyla arttırmıştır. Bu vasıtalar karşısında herhangi bir harp için artık cephe ve cephe gerisi kalmamıştır. Eğer bu aziz Türk vatanı haricin bir sataşmasıyla karşılaşırsa bu toprağın maddî ve manevî bütün kuvvetlerinin yurt müdafaasına koşması icap edecektir. Bunun içindir ki her Türkün orduya girmezden evvel ve ordudan ayrıldıktan sonra bilmesi, öğrenmesi ve üzerindeki bilgilerini kuvvetlendirmesi iktiza eden vatan ödevleri vardır.

İşte arkadaşlarım atış sporu bu millî ve vatanî gayelerden birisini temin için Türk gencini yetiştirecek ve ona kötülük için karşısına çıkacakları düşmandan önce vurmak üstünlüğünü kazandıracaktır.

Spor lüks değil, millî bir ihtiyaçtır. Cumhuriyet hükümetinin kurduğu, büyük partinin geniş yardımlarla kuvvetlendirdiği Türk sporu artık bir heves, bir fantezi olmaktan çıkmış, bir memleket bir gençlik davası halini almıştır. Bugün üzerinde durduğumuz atıcılık da bu sporların en can alacak bir şubesidir. Bilirsiniz ki arkadaşlar, atıcı olan yılmaz ve cüretli olur. Attığını vuran düşmanını sindirir. Bundan nefse güven ve zafer heyecanı doğar. Atıcılık da güreş ve binicilik gibi bizim gök kubbe ile yaşıt olan ismimizle birlikte kurulmuş millî sporlarımızdandır. Biz, Türk tarihinin her devrinde, nereden olursa olsun ufuklardan ufuklara sürülmesini bilen; uçsuz bucaksız denizlerin ortasında düşman teknelerinin bağrını delen ve steplerden Tuna boylarına kadar kaleleri yıkan bir neslin evlatları olduğu-

*Paraşüt Kulesi/nden İstasyon ve Atış Poligonu
(Uğur Kavas Koleksiyonu)*

muz gibi, Çanakkale, Sakarya, Dumlupınar gibi, dünyanın daha bir benzerini görmediği savaşları kazanan vuruşkan bir ordunun da çocuklarıyız. At ve silâh Türk'ün sembolüdür. Bunun için bugün yurdun altı yerinde; Ankara, İstanbul, İzmir, Balıkesir, Kayseri ve Edirne'de atış yerleri açarken çok içten bir zevk ve memnuniyet duymaktayız.

Arkadaşlarım,

Bizde spor, ihmal edilmez bir ihtiyaç olduğu halde, uzun zamandan beri olgunlaşmamış işlerdendir. Cumhuriyet idaresi bu yıkık ülkeyi, bin bir eksikliğiyle tevarüs ettiği zaman ortada hiçbir canlı spor eseri bulamadı. Türk sporunu yeniden kurmak mecburiyetinde kaldı. Uzun emeklerle ancak bugünkü gelişme elde edilebildi. Kemalizm'in yapıcılık ve yaratıcılık havasından can alan Türk çocukları bugün karlı dağlara tırmanıyor, göklerde dolaşılıyor, hava boşluklarına kendisini atıyor, en çetin sporlara kendini veriyor. Fakat arkadaşlar, bugünkü verim, ihtiyacımızı doyuracak ölçüde değildir. Büyük şeflerimizin çizdikleri programı sonuna kadar canlandırdıktan sonra ancak spor eksiklerimizi tamamladık diyebiliriz.

Büyük parti ve onun hükümeti her vaat ettiğini yapar. Bu maruzatım bir edebiyat değil bir realitedir. Onun için spor yolunda da bütün zorlukları aşacak ve hedefe varacağız. İsmet İnönü'nün on, on beş yıl evvel Türk ordularına kumanda ettiği yerden yükselen sesine, bugün yurdun altı yerinden Türk çocuklarının avuçlarındaki silâhlar cevap veriyor.

Arkadaşlarım,

Atış Poligonunun önden görünüşü., arkada 1937’de yapılan Paraşüt Kulesi (Uğur Kavas Koleksiyonu)

Cumhuriyet hükümetinin çok faydalı eserlerinden biri olan bu atış poligonu gibi eserler, memleketin her tarafında her gün biraz daha çoğalacaktır. Yüksek ve sayın ordumuzun atış sporuna yeniden başlamak için gösterdiği değerli yardımları ölçsüz şükran duygularıyla karşılamakta kutsal bir vazife sayarım.

Genç Türk sporcuları,

Kocatepe’den doğan zafer güneşinin sönmez ışıklarını taşıyan bir resim vardır. Parmağınız tetiğe dokunduğu zaman Türk ırkını hayata kavuşturan büyük kurtarıcının o tepedeki hayali gözlerinizin önüne gelsin. Ne büyük emeklerle bugünkü Türkiye’nin kurulduğunu, size emanet edilen bu yurdu ne ateşli bir çalışma ile korumak gerektiğini düşünün. Atış meydanlarında haykıracak her tüfeğin sesi, size onun haykıran sesini duyursun. Onun işaret ettiği büyük vazifeyi bir an olsun, unutmaktan sizi korusun”.

Söylevden sonra, atış merkezine yazılanlara öğretmen yüzbaşı Asım Aydın ilk dersini vermeğe başladı. Recep Peker, bu dersleri bir müddet takip ettikten sonra gençlere şöyle hitap etti: “Ankara atış yerinin açılmasıyla başladığımız bu ilk derste bulunmakla sıcak bir sevinç duyuyorum. Güzel yüzlü ve şerefli insanlar olarak sizi dersinizle baş başa bırakıyorum”.

Atış Poligonunun havuzlu ve dekoratif bahçesi. Karşıda Ankara Garı Binası görülmekte. (1940 - 1950 arası)

Yüzlerce genç, öğretmenlerinin ve yardımcılarının derslerini dinlerlerken davetliler atış yerine geçtiler ve burada tüfek ve tabancalarla birçok atışlar yaptılar. Büyüklerimizin her işte olduğu gibi hedeflerini hiç şaşırmadıkları burada da görüldü. Bu arada davetli bayanlar da Türk kadınının eli silâh tutabileceğini gösterdiler.

Bundan sonra, gelenler hazırlanan büfede ağırlandılar ve biraz dinlendikten sonra federasyonu bu güzel teşebbüsünden dolayı tebrik ederek poligondan ayrıldılar.

Merkez atış yerlerine 17 yaşını dolduran her Türk âzâ olabilecektir. Bu merkezlere ordu birer öğretmen ayırmıştır. Ankara merkezine Yüzbaşı Asım Aydın öğretmenlik edecektir. Genelkurmayca atış federasyonuna memur Binbaşı Nazım Yaşınok da federasyonun teknik işlerini idare etmektedir. Cumartesi ve Pazar günleri üyelere nazari ve amelî dersler verilecektir. Talebinin yakacağı mermilerden para alınmayacaktır. Bir kulübe kaydılı olsun olmasın her Türk genci için açık bulunan atış yerlerinin çok rağbet bulacağı dünkü müracaatlardan anlaşılmaktadır. Yazılanların sayısı bir günde yüzü geçmiştir.

Memleket müdafaası bakımından olduğu kadar, faydalı ve zevkli bir spor olan atıcılığın gençlik arasına yayılması ve kökleşmesi için güzel bir programla işe başlayan atıcılık federasyonunun bu teşebbüsünü candan kutlarız”.

Ankara Arena (Ankara Spor salonu)

* * *

Atış poligonunu, 29 Ekim 1936'da Hipodrom, 17 Aralık 1936'da Stadyum açılışları izledi. Ankara çok önemli bir yapıya, spor kompleksine kavuşmuş oldu. Hipodrom, at yarışlarının İstanbul Veliefendi'ye kayması ile özelliğini kaybetti ve sadece büyük fuarların, resmi geçitlerin yapıldığı bir alan kimliğine büründü. Ankara'da bir başka hipodrom, 75. Yıl Hipodromu yarış severlerin at yarışı izlediği yer. 19 Mayıs Stadyumu, Gençlerbirliği ve Ankaragücü'nün hizmetinde. Yıkılıp yenisinin yapılması isteniyor. Atış poligonu 50'lerin sonlarında yıkılmış. Uzun bir süre mezbelelik olmuş. Önce ASKİ'nin su borularının açık deposu, sonra EGO otobüslerinin garajı, sonra da atletizm çekiç atma antrenman sahası olan alanda şimdi 2010 Dünya Basketbol Şampiyonası'na ev sahipliği yapan 11.000 kişilik Ankara Arena (Ankara Spor Salonu) kapalı spor salonu yükseliyor.

Ankara'nın güzellikleri sararmış fotoğraflarda ve anılarda kalıyor...

Kaynakça

Ulus gazetesi koleksiyonları.

BYEGM Foto-Film arşivi.

Uğur Kavas özel koleksiyonu

Evren, Burçak; *Ankara/20'li Yılların Bozkır Kasabası*, Milliyet yay., İstanbul-1998.

Özet: Bu denemede 1936 yılında Ankara'da açılan Atış Poligonu hakkında bilgiler verilmektedir.

Anahtar sözcükler: Ankara, Atış Poligonu

From Ankara Polygon to Arena

Abstract: The essay is about the Ankara polygon established in 1936.

Key words: Ankara, polygon